

A Magyar Köztársaság Legfelsőbb Bírósága a Kiss Ügyvédi Iroda (ügyintéző: dr. Kiss Albert ügyvéd) által képviselt felpereseknek a felülvizsgálati eljárásban Dr. Vásárhelyi Ügyvédi Iroda (ügyintéző: dr. Vásárhelyi János ügyvéd) által képviselt I. rendű, a személyesen eljáró II. rendű alperes ellen öröklési szerződés megszüntetése iránt a Tamási Városi Bíróságon 2.P.20.194/2007. számon megindított perében a Tolna Megyei Bíróság 2009. június 25. napján meghozott 8.Pf.20.279/2009/3. számú részítélete ellen az I. rendű alperes által 77., továbbá Pfv/4. sorszám alatt benyújtott felülvizsgálati kérelem folytán meghozta az alábbi

r é s z í t é l e t e t :

A Legfelsőbb Bíróság a Tolna Megyei Bíróság 8.Pf.20.279/2009/3. számú jogerős részítélete felülvizsgálattal támadott részét hatályában fenntartja.

Kötelezi az I. rendű alperest, hogy - 15 nap alatt - fizessen meg a felpereseknek személyenként 25.000 (Huszonötezer) forint felülvizsgálati eljárási költséget.

A le nem rótt felülvizsgálati eljárási illetéket az állam viseli.

Ez ellen a részítélet ellen felülvizsgálatnak nincs helye.

I n d o k o l á s :

Az elsőfokú bíróság részítéletével - a felperesek módosított keresetének helytadva - Ny. I., Ny. I.-né és K. Cs. I. rendű, valamint K. Cs.-né II. rendű alperesek között a 2004. december 20-án létrejött öröklési szerződést megszüntette. Kötelezte a felpereseket, hogy 15 napon belül fizessenek meg az alpereseknek személyenként 135.100 forintot. Megkereste a Körzeti Földhivatalt, hogy a marasztalási összeg megfizetésének igazolását követően törölje a 705. hrsz. alatt felvett lakóház, udvar, gazdasági épület

megnevezésű, 3077 m² nagyságú ingatlanra az alperesek javára bejegyzett elidegenítési és terhelési tilalmat.

A felülvizsgálati kérelem elbírálása szempontjából jelentős tényállás a következő: Ny. I. és Ny. I.-né (a továbbiakban: I-II. rendű örökhagyó) házasságából gyermek nem született. Az örökhagyók egymás közt egyenlő arányú tulajdonát képezte a 705. hrsz. alatt felvett lakóház, udvar, gazdasági épület megnevezésű, 3077 m² nagyságú ingatlan. Az idős örökhagyók mozgásszervi megbetegedésükre tekintettel szerették volna, ha gondozásukat, ápolásukat saját ingatlanukban olyan személy biztosítja, aki a szülőingatlanaik művelését, a kerti munkálatok elvégzését, valamint az állatok gondozását is vállalja. Az alpereseknek a Szabad Föld hetilapban megjelent hirdetésére jelentkeztek az örökhagyók és a kapcsolatfelvételt követően az I. rendű alperes 2004. október 12-én, míg a II. rendű alperes december 2-án Sz.-be költözött. A házkörüli munkálatokat - takarítás, bevásárlás, főzés, mosás, vasalás, kukoricaszedés, trágyázás, tetőjavítás - az örökhagyók megelégedettségére elvégezték. Erre tekintettel 2004. december 20-án öröklési szerződést kötöttek, amellyel az örökhagyók - túlélő házastársuk haszonélvezeti jogával terhelt - tartásuk fejében minden ingó és ingatlan vagyonuk örököseként az alpereseket nevezték meg, egymás között egyenlő arányban. A szerződéses örökösök a juttatás ellenében vállalták, hogy részükre napi háromszori étkezést biztosítanak, gondoskodnak a fűtésről, a lakókörnyezetük és ruházatuk tisztántartásáról, betegségük esetén ápolásukról, gyógykezelésükéről, haláluk esetén tisztességes eltemetetésükről és síremlék állításáról. A szerződés tartalmazza, hogy a szerződéses örökösök 2004. október hónap óta teljesítik a tartást, az örökhagyók teljes megelégedettségére; kikötötték, hogy az örökhagyók tulajdonában lévő mezőgazdasági ingatlanokkal kapcsolatos költségeket az alperesek viselik, azok használatára is jogosultak; az örökhagyók jövedelmeikkel maguk rendelkeznek. Az öröklési szerződés biztosítékeként a 705. hrsz-ú ingatlanra elidegenítési és terhelési tilalom került bejegyzésre az alperesek javára az ingatlan-nyilvántartásba.

A szerződéskötést követően a felek kapcsolata fokozatosan megromlott. Az örökhagyók sérelmezték, hogy az I. rendű alperes az ingatlannal kapcsolatos munkálatokat nem végezte el, továbbá kifogásolták, hogy a tulajdonukat képező és az ingatlanuk előtt tárolt nagy mennyiségű fát az I. rendű alperes - hozzájárulásuk nélkül - értékesítette és a vételárral nem számolt el. Az alperesek a szerződésben vállalt kötelezettségeiknek 2005. február 10-ig tettek eleget. Eddig az időpontig a II. rendű alperes az étkezést biztosította az örökhagyók számára. Egyidejűleg az örökhagyók keresetet nyújtottak be a bírósághoz az öröklési szerződés megszüntetése iránt.

A II. rendű örökhagyó 2005. húsvétja előtt kórházba került. Itt ismerkedett meg a felperesekkel, akik közül az I. rendű felperes mentőápoló, a II. rendű felperes ápolónő. A felperesek felkarolták az idős házaspárt; vállalták ápolásukat, gondozásukat. Részükre megfelelő ellátást biztosítottak; a II. rendű örökhagyó a kórházi kezelést követően már ágyban fekvő beteg volt, pelenkázni kellett. 2005. május 21-én a II. rendű örökhagyót saját lakásukra szállították az állandó felügyelet biztosítása érdekében, aki 2005. május 23-án elhunyt, temetését a felperesek intézték, majd továbbra is gondoskodtak az I. rendű örökhagyóról.

Az I. rendű alperes 2005. júniusában ismeretlen helyre távozott. Ezt követően az általa használt helyiséget felnyitva, az ott lévő ingóságokról G. J.-né leltárt készített. A leltárfelvételnél jelen volt az I. rendű örökhagyó, a felperesek, valamint az I. rendű felperes édesapja is.

Az I. rendű örökhagyó és a felperesek között 2005. május 17-én ügyvéd által szerkesztett és ellenjegyzett okiratba foglalt öröklési szerződés jött létre, azzal, hogy a szerződés a 2004. december 20-án létrejött öröklési szerződés megszűnésével egyidejűleg lép hatályba. 2006. január 10-én az I. rendű örökhagyó írásbeli magánvégrendeletében minden ingó és ingatlan vagyona örököseként - egymás közt egyenlő arányban - a felpereseket nevezte meg és rendelkezett arról, hogy abban a nem várt esetben, ha a per befejeződése előtt elhunyna, akkor a végrendeleti örökösei perbeléphetnek jogutódként.

Az I. rendű örökhagyó 2006. március 19-én elhunyt.

A II. rendű örökhagyó után lefolytatott hagyatéki eljárásban a 2006. február 21-én jogerőre emelkedett hagyatékátadó végzéssel a közjegyző a II. rendű örökhagyó hagyatékát az alpereseknek - egymás között egyenlő arányban - szerződéses öröklés jogcímén adta át ideiglenes hatállyal, az I. rendű örökhagyó özvegyi jogával terhelten.

Az I. rendű örökhagyó hagyatékát a 2006. szeptember 7-én jogerőre emelkedett hagyatékátadó végzésével a közjegyző ugyancsak az alpereseknek adta át szerződéses öröklés jogcímén, ideiglenes hatállyal. A Tamási Városi Bíróság 2.P.20.194/2007/6/I. szám alatti jogerős végzésével megállapította, hogy az örökhagyók jogutódai a felperesek.

Az elsőfokú bíróság részítéletének indokolása szerint az örökhagyóknak egészségi állapotuk és idős koruk miatt gondoskodásra, ápolásra volt szükségük. A felek viszonyának megítélésakor kiemelt jelentőséget tulajdonított annak, hogy a szerződés teljesítésében a feleket fokozott együttműködési kötelezettség terheli. Az örökhagyók természete miatt az alperesek részéről nagyobb alkalmazkodási készségre lett volna szükség. Úgy foglalt állást, hogy az öröklési szerződésnek életjáradéki

szerződésre való módosítása a felek megállapodásának célját nem töltheti be, ugyanis az örökhagyóknak személyes ápolásra, gondozásra volt szükségük; az alperesek pedig vagyoni viszonyait ismerve - teljesítőképességgel sem rendelkeztek ahhoz, hogy a szerződés életjáradéki szerződéssé való átalakítása folytán a célját betölthesse.

A részítélet ellen az alperesek által benyújtott fellebbezés folytán eljáró másodfokú bíróság részítéletével az elsőfokú bíróság részítéletét - lényegében annak helyes indokaira utalással - helyben hagyta. A fellebbezés kapcsán kifejtettek szerint az alperesek a fellebbezésben hivatkoztak először arra, hogy az örökhagyók és a felperesek között létrejött öröklési szerződés a jóerkölcsbe ütközik, ezért semmis; ez a Pp. 247. § (1) bekezdése szerinti tilalomba ütközik, ezért arra a másodfokú eljárásban már nem hivatkozhatnak.

A jogerős részítélet indokolása szerint: Nem volt akadálya annak, hogy az örökhagyók a vitás vagyoni igényről, az öröklési szerződéssel leköötött vagyon sorsáról végintézkedésben rendelkezzenek. Az adott esetben az I. rendű örökhagyó az öröklési szerződés megszüntetése iránti peres eljárás megindítását követően végrendelkezett a felperesek javára. Az öröklési szerződés megszüntetése iránti jogvita elbírálásától függ a végrendelet érvényessége, ezért a végrendelkezési jog nem ütközött a Ptk. 657. § (1) bekezdésébe foglalt tilalomba.

A másodfokú bíróság nem találta alaposnak az alperesek érvelését arra vonatkozóan, hogy a szolgáltatásaiknak az örökhagyók általi visszautasítása miatt az öröklési szerződés megszüntetése sérti a Ptk. 589. § (1)-(2) bekezdéseiben foglaltakat. Utalva az egységes bírói gyakorlatra úgy foglalt állást, hogy az öröklési szerződés fokozott bizalmi viszonyt feltételez, ennek megromlása önmagában kiváltja a szerződés módosításának lehetőségét, de a szerződés életjáradéki szerződéssé átváltoztatására kizárólag csak akkor van lehetőség, ha a szerződés célja ilyen módon is megvalósítható. Álláspontja szerint az alperesek az eljárás során kétséget kizáróan nem bizonyították azt sem, hogy az örökhagyók alaptalanul tagadták volna meg a szolgáltatások elfogadását.

A jogerős részítélet ellen az I. rendű alperes élt felülvizsgálati kérelemmel, amelyben elsődlegesen annak hatályon kívül helyezését és - tartalma szerint - az elsőfokú bíróság részítéletének megváltoztatásával a kereset elutasítását, másodlagosan az ügyben eljáró első- vagy másodfokú bíróság új eljárásra és új határozat hozatalára utasítását kérte. Hivatkozása szerint a jogerős részítélet a Ptk. 589. § (1)-(2) bekezdését sérti: az örökhagyók alaptalanul tagadták meg a szerződésszerű szolgáltatások elfogadását. Szerinte az eljáró bíróságoknak a bizonyítékok okszerűtlen mérlegelésével megállapított tényállásra alapított döntése jogszabálysértő. Az volt az álláspontja, hogy az eljáró

bíróságok téves jogi következtetést vontak le a Ptk. 657. § (1) bekezdéséből, amely az örökhagyó rendelkezési jogát kizárja azon vagyontárgyai körére, amelyeket öröklési szerződéssel lekötött: az így lekötött vagyonról sem élők, sem halál esetére nem rendelkezhet. Megismételte a következő érvelését: A felpereseknek az örökhagyóval kötött öröklési szerződése mint jóerkölcsbe ütköző semmis. A felperesek keresete ezért alaptalan, mert mind az öröklési szerződés, mind a végrendelet érvénytelen; a hagyaték a szerződéses örökös alpereseket illeti. A Ptk. 323. § (2) bekezdése alapján az öröklési szerződés a jogosult halálával szűnt meg, az ezt megelőzően keletkezett végrendelet vagy a mással kötött öröklési szerződés ezért nem lehet érvényes. Előadta, hogy a végrendelet „hamis” voltára hivatkozással feljelentést tett a Tamási Rendőrkapitányságon, ahol jelenleg is folyik a büntetőeljárás.

A felperesek felülvizsgálati ellenkérelme a jogerős részítélet hatályában való fenntartására irányult.

A felülvizsgálati kérelem nem alapos.

A Pp. 270. § (2) bekezdése és a Pp. 275. § (3) bekezdése együttes értelmezéséből következően az eredményes felülvizsgálat alapja az anyagi jogszabálysértés vagy az ügy érdemi elbírálására lényeges kihatással bíró eljárási jogszabálysértés megvalósulása.

A Legfelsőbb Bíróságnak abban a jogkérdésben kellett állástfoglálnia, hogy a másodfokú bíróság az irányadó jogszabályok értelmezésével helyesen jutott-e arra a következtetésre, hogy az öröklési szerződés megszüntetésének Ptk. 589. § (1)-(2) bekezdésében írt feltételei fennállnak, továbbá a végrendelet nem ütközik a Ptk. 657. § (1) bekezdésébe.

A Legfelsőbb Bíróság mindenben egyetért az első- és másodfokú bíróság által kifejtett jogi érveléssel.

A gyakorlatban elterjedt megoldás az öröklési szerződésnek az örökhagyó által végrendelettel történő megerősítése is, arra az esetre, ha az öröklési szerződés bármely okból érvénytelen lenne, vagy megszűnne.

A hagyatékhoz nem csupán az örökhagyó tulajdonában lévő vagyontárgyak tartoznak, hanem a követelései és tartozásai is. Ha az örökhagyó a vitás igény érvényesítése iránt per indított és a jogvita lezárása előtt meghal, a vitás igény tekintetében – az irányadó bírói gyakorlat szerint is – az örökösnek ugyanolyan helyzetbe kell kerülnie, mint amilyenben jogelődje volt. Nincs tehát jogi akadálya annak, hogy az örökhagyó e vitás vagyoni igényéről végintézkedésben rendelkezzen. Ilyen esetben az örökhagyó a per eredményétől függően részesítheti juttatásban az örökösként nevezetteket. Az ilyen feltétel mellett való részesítés nem

tekinthető érvénytelennek (Ptk. 647. §). E végrendeleti rendelkezés feljogosítja az örökösként nevezetteket, hogy jogutódként perbelépjenek (BH 1982.48.).

A kifejtettek értelmében nem volt akadálya annak, hogy az I. rendű örökhagyó végrendeletében, a korábban készült öröklési szerződéssel lekötött ingatlanait a felperesekre hagyja. Az I. és II. rendű örökhagyó az öröklési szerződés megszüntetése iránt már ezt megelőzően pert indított, majd a per során meghalt. A felperesek perbeli legitimációja ezért fennáll, végrendeleti örökösként folytathatták a pert.

Az ilyen végrendeleti rendelkezés nem ütközik a Ptk. 657. § (1) bekezdésében foglalt tilalomba (BH 1985.232.-PJD X. 299.). A jogutódlásra figyelemmel tehát az eljáró bíróságoknak azt kellett vizsgálni, hogy a létrejött öröklési szerződés megszüntetésének feltételei fennállnak-e.

Az öröklési szerződés módosítására és megszüntetésére azokat a rendelkezéseket kell alkalmazni, amelyek a tartási, életjáradéki szerződésre vonatkoznak; a megszűnés, illetőleg módosítás alakiságaira az öröklési szerződés létrejöttére vonatkozó szabályokat kell alkalmazni [Ptk. 658. § (1)-(2) bekezdés]. Egységes az ítélkezési gyakorlat abban, hogy a tartási és életjáradéki szerződést a bíróság mindkét fél érdekeinek a figyelembevételével módosíthatja [Ptk. 589. § (2) bekezdés], a szerződés módosításához - szemben a Ptk. 241. § rendelkezéseivel - nincs szükség arra, hogy a szerződés valamelyik fél lényeges és jogos érdeksérelmét okozza (BH 1999.116.).

A Pp. 275. § (1) bekezdés értelmében a felülvizsgálati eljárásban nincs helye felülmérlegelésnek, a bizonyítékok ismételt egybevetésének és értékelésének. Eljárási szabálysértést a bizonyítékok kirívóan okszerűtlen vagy a logika szabályaival ellentétes mérlegelése alapozhat meg. E körben az első- és a másodfokú bíróság is helyesen állapította meg a jogvita elbírálása szempontjából jelentős tényeket, körülményeket, döntését kellően megindokolta [Pp. 206. § (1) bekezdés, Pp. 221. § (1) bekezdés].

Helytállónan állapította meg a másodfokú bíróság, hogy az alperesek fellebbezésben előadott - az öröklési szerződés semmisségére vonatkozó - hivatkozása a keresetváltoztatás Pp. 247. § (1) bekezdésében foglalt tilalmába ütközik. Erre a másodfokú eljárásban már nem hivatkozhattak, tekintettel arra, hogy az adott ügy tárgyánál fogva minden egyes érvénytelenségi okra alapított megtámadás, külön-külön, önálló keresetnek minősül. A végrendelet „hamis” voltára alapított megtámadási okra vonatkozóan az eljáró bíróságok tényállást nem állapítottak meg, bizonyítást nem vettek fel, az nem képezte az első- és másodfokú eljárás tárgyát.

A Pp. 275. § (1) bekezdése alapján az ítélkezési gyakorlatban következetesen érvényesül az az elv (EBH 2002.653.), mely szerint a

felülvizsgálati eljárásban olyan körülményre, amely nem volt a megelőző eljárás tárgya, amelyre vonatkozóan a fél az első- és másodfokú eljárás során nem hivatkozott, nem adhat alapot a jogerős ítélet felülvizsgálatára. Mindezekre tekintettel az I. rendű alperesnek a végrendelet „hamis” voltára történő hivatkozását a Legfelsőbb Bíróság nem tudta figyelembe venni.

Mindezek alapján a Legfelsőbb Bíróság jogszabálysértés nélkül meghozott jogerős részítéletét az I. rendű alperesre vonatkozó, felülvizsgálattal támadott részében a Pp. 279. § (3) bekezdése alapján hatályában fenntartotta; és a Pp. 270. § (1) bekezdése szerint alkalmazott Pp. 78. § (1) bekezdése alapján kötelezte az eredménytelen felülvizsgálati kérelmet előterjesztő I. rendű alperest a felperesek felülvizsgálati eljárási költségének megfizetésére.

Az I. rendű alperes személyes költségmentessége folytán le nem rótt felülvizsgálati eljárási illetéket a 6/1986. (VI.26.) IM rendelet 13. § (1) bekezdése és 14. §-a értelmében az állam viseli, amely felülvizsgálati eljárási illeték összege 64.800 forint, 1.080.000 forint felülvizsgálati érték alapulvételével [Pp. 24. § (2) ne a) pont, 4/2008. Polgári jogegységi határozat].

A Legfelsőbb Bíróság a felülvizsgálati kérelmet a Pp. 274. § (1) bekezdése alapján tárgyaláson kívül bírálta el.

, 2010. július 5.

. Orosz Árpád s.k. a tanács elnöke, Dr. Csentericsné Dr. Ágh Bíró
Ágnes s.k. előadó bíró, Dr. Szabó Julia s.k. bíró

K.Gyné

A kiadmány hitelével:

bíróvási tisztviselő